

**SEMINÁR „VYUŽITIE OPUSTENÝCH PODZEMNÝCH A POVRCHOVÝCH BANSKÝCH DIEL
V MARIANKE A BORINKE“
7. 10. 2017, Marianka**

PODROBNÁ SPRÁVA O PRIEBEHU SEMINÁRA

Žijeme v dobe, keď už aj malá zmienka o plánovanej ťažbe nerastných surovín u ľudí okamžite vyvoláva odpor a nesúhlas a stáva sa automaticky mediálne atraktívnou témou. Pritom každý z nás dennodenne využíva predmety či pohonné hmoty, ktoré by bez ťažby nerastných surovín neexistovali. Rovnako by dnes neexistovali banské mestá, ktoré všetci radi navštevujeme a obdivujeme, ako napr. Kremnica alebo Banská Štiavnica. Ťažba nerastných surovín vytvára aj určité negatívne zásahy do prírody a ovplyvňuje život ľudí. Cieľom 3. odborného seminára „**Využitie opustených podzemných a povrchových banských diel v Marianke a Borinke**“ bolo oboznámiť širokú odbornú a laickú verejnosť, ako dokážu príroda a ľudia využiť po ukončení ťažby opustené podzemné a povrchové banské diela (bane a kameňolomy) a zároveň prepojiť odborníkov z tejto, aj pre turistický ruch zaujímavej oblasti. To všetko aj v kontexte pripravovaného projektu Geoparku Malé Karpaty.

Seminár zorganizoval Spolok Permon Marianka v spolupráci s obcou Marianka a Združením banických spolkov a cechov Slovenska. Uskutočnil sa dňa 7. 10. 2017 v spoločenskej sále Polyfunkčného centra v Marianke.

Na úvod privítal účastníkov seminára predseda Spolku Permon Marianka doc. PhDr. Ján Sand, CSc. a výkonný tajomník RNDr. Roman Lehotský predstavil dôvody, ciele a program seminára.

V prvom bloku odznel príspevok RNDr. Romana Lehotského (Spolok Permon Marianka, Marianka) o „**Bridlicovej štôlni v Marianskom údolí a jej využití na aktivity pre verejnosť**“. Po krátkom prehľade histórie vzniku Miniexpozičie ťažby a spracovania bridlice v Marianke porozprával o sprevádzaní návštevníkov, slávnostných otvorení sezón Miniexpozičie, ktoré bývajú spojené s uvedením do života nových publikácií (napr. Minerály Malých Karpát, Sprievodca Sandbersko-pajštúnskym geoparkom), o Nociach múzeí a galérií, kde sú najväčšou atrakciou svetielkujúce minerály, Dňoch obetí banských nešťastí (tzv. Deň bielych ruží), kde bola v roku 2016 slávnostne odhalená pamätná tabuľa k 100. výročiu ukončenia ťažby bridlice v Marianke, či o Svätobarborských sprievodoch, ktoré sú zároveň ukončením sezóny Miniexpozičie.

Druhý príspevok Ing. Branislava Kadíka (Carpathian Climbing Club, Borinka) „**Kameňolom Veľké Prepadlé – lezenie na cvičných skalách**“ predstavil jednotlivé kroky, ktoré viedli k vytvoreniu cvičných lezeckých skál v kameňolome v Medných hámroch, ako pozostatku po povrchovej a podzemnej ťažbe vápenca. Sú rozdelené na časti Platňa, Medveď, Prepadlé, Medený a Jeleň. Na obrázkoch a krátkom videu vysvetlil, ako sa vytvárajú a istia nové lezecké cesty. Zdôraznil zosúladenie ich činnosti s ochranou prírody v tomto území. Na záver spomenul ďalšie plány ich občianskeho združenia na tejto lokalite.

Výskyt vtáctva v skalných biotopoch (kameňolomoch a prirodzených skalných stenách) a ich okolí zhrnul Bc. Viktor Prachár (Štátna ochrana prírody SR – Správa Chránenej krajiny Malé Karpaty, Modra) v treťom príspevku „**Kameňolom Veľké Prepadlé ako biotop pre vtáctvo**“. Uviedol, že územie kameňolomu je v ochrannom pásme prírodnej rezervácie Strmina. Ďalej rozprával o druhoch, ktoré bývajú viazané na biotopy pozmenené ťažobnou činnosťou, ako je krkavec, dravec, sovy. Detailnejšie sa venoval aj druhu bocian čierny.

Na oblasť ochrany prírody bol zameraný aj štvrtý príspevok Mgr. Blanky Lehotskej, PhD. (Prírodovedecká fakulta Univerzity Komenského v Bratislave a Základná organizácia Slovenského

zväzu ochrancov prírody a krajiny Miniopiterus, Bratislava) „**Štôlna v kameňolome Veľké Prepadlé – významné zimovisko netopierov**“. Na úvod príspevku stručne uviedla základné údaje o štôlni, o monitoringu netopierov, ktorý tu občianske združenie Miniopiterus realizuje už od roku 1993. Predstavila jednotlivé druhy netopierov, ktorých sa tu vyskytuje až 13. Na záver informovala prítomných o vybudovaní uzáverov štôlny v spolupráci s Bratislavským regionálnym ochranárskym združením. To sa realizovalo z dôvodu častého vyrušovania a dokonca aj priameho usmrtenia zimujúcich netopierov nepovolanými osobami.

Piaty príspevok „**Pokus o záchranu obytnej budovy bývalých majiteľov Medených hámrov**“ odprezentoval Juraj Slovák (pripravované OZ Medené hámre, Stupava). Venovaný bol oblasti záchranu kultúrnej a technickej pamiatky obytnej budovy v Medených hámroch, v ktorých sa vyrábali a uskladňovali výrobky z medených pechov. Premietol dobové fotografie zachytávajúce obdobie aktívnej výroby medených kotlov, hrncov, naberačiek či foriem na bábovky a torty, na ktoré sa využívali buchary poháňané vodnou energiou hámrov. Príspevok zakončil plánmi na záchranu obytnej budovy, ktorá je v súčasnosti vo veľmi zlom stave a bolo by ju možné využiť pre vytvorenie muzeálnej expozície, pre turistov či cyklistov.

Počas prestávky medzi prednáškovými blokmi, boli po prvýkrát verejne vystavené a RNDr. Milanom Gargulákom, CSc. (Barbora, n. o., Pezinok) prezentované nálezy starých baníckych nástrojov pod názvom „**Výstava nálezov baníckeho náradia z Bridlicovej štôlny v Marianskom údolí**“, ktoré tu boli nájdené počas dvoch vyčerpaní vody. Konkrétne išlo o vrtáky, pucku a banské motyky – tzv. grace. Mgr. Blanka Lehotská, PhD. ukázala prítomným dva druhy **živých netopierov**, večernicu malú a večernicu pozdnú, ktoré sú v súčasnosti v krátkodobej rehabilitácii OZ Miniopiterus. Práve tieto druhy zvyknú pravidelne zimovať aj v štôlni Medené hámre. Záujemcovia si mohli vyskúšať ich kŕmenie múčnymi červami. Počas prestávky si mali možnosť účastníci detailne pozrieť aj **výrobky z medeného plechu**, ktoré na seminár priniesol ukázať Juraj Slovák. Boli to naberačky, panvica či bábovková forma. Najviac ale prítomných zaujal veľký medený kotol na nožičkách.

„**Filmová tvorba v kameňolomoch v Marianke a Borinke**“ bola šiestym príspevkom seminára. RNDr. Roman Lehotský v ňom informoval o dokumentárnych a hraných filmoch, ktoré sa nakrúcali v opustených banských dielach v Marianke (kameňolom s jazierkom a veľký kameňolom) a v Borinke (kameňolom Veľké Prepadlé a štôlna v tomto kameňolome). Zo slovenských filmov to bol film Penelopa (1977), dvojdielny koprodukčný film Muž v soli (1989), filmová rozprávka Orest z rodu čarodejníkov (2010), americký film Dračie srdce (1996) a ďalšie. Na konci príspevku spomenul aj dokumentárny film o bridlici v Marianke, ktorý tento rok pripravuje Spolok Permon Marianka.

Siedmym príspevkom boli „**Zaujímavosti minerálov v kameňolomoch v Marianke a Borinke**“, ktorý prezentoval Mgr. Daniel Ozdín, PhD. (Prírodovedecká fakulta Univerzity Komenského v Bratislave). Opisoval výskyt kremeňov (mliečny kremeň, krištál, varieta marmarošský diamant, sivý kremeň, fantómový kremeň) a výskyt bieleho a žltého kalcitu v starom stupavskom kameňolome a pod Pajštúnom. Zaujímavá bola informácia o možnosti využitia týchto kremeňov v gemológii a ich ukážka vo vybrúsenom stave. Z Marianky hovoril o výskyte kalcitu, pyritu a minerálu meneghinit z polymetalickej mineralizácie.

Posledný ôsmy príspevok „**Pripravovaný projekt Geopark Malé Karpaty**“ pripravil Jirko Vitáloš (Barbora, n. o., Pezinok). Na úvod pustil účastníkom krátke video. Následne vysvetlil podstatu a dôvody vybudovania Geoparku Malé Karpaty, ako aj kroky, ktoré už boli zrealizované. Zdôraznil, že v geoparku nejde len o neživú prírodu, ale všetko čo je na ňu naviazané, charakter krajiny, rastliny, stromy, živočíchy, ale aj výrobky z keramiky, víno a ďalšie. V súčasnosti sa bude pozornosť zameriavať na vytvorenie geocentier v Pezinku, Modre-Piesku a po tomto seminári pravdepodobne aj

v Medených hámroch. Na koniec príspevku vyzval prítomných prednášateľov a ich organizácie na vzájomnú spoluprácu a účasť na projekte Geoparku Malé Karpaty.

Všetci prednášatelia dostali na pamiatku od Spolku Permon Marianka vlastnoručne vyrobené bridlicové srdiečka. Boli v baníckych farbách s tmavozelenými mašličkami.

Na záver druhého prednáškového bloku sa účastníkom prihovril JUDr. Dušan Vilim, výkonný tajomník Združenia baníckych spolkov a cechov Slovenska. Poďakoval organizátorom seminára a prednášateľom. Zdôraznil, že Združenie baníckych spolkov a cechov Slovenska vzniklo práve na podporu takýchto podujatí a aktivít.

Po skončení seminára sa jeho účastníci presunuli do **Miniexpozičie ťažby a spracovania bridlice v Marianke**, kde ich sprevádzali doc. PhDr. Ján Sand, CSc. a RNDr. Roman Lehotský. Po prírípku limbašským sudovým vínom sa oficiálny program seminára skončil.

RNDr. Roman Lehotský, Spolok Permon Marianka, 2017